

Η Φιλοσοφική Καρδιά: Θέτοντας τα Σπέρματα μιας Νέας Φιλοσοφίας στο Φως του Σχεδίου

Madsen Madsen

«Ας εμπνεύσουν την Ομαδική Ζωή οι Κανόνες για Μύηση: Γνώρισε, Έκφρασε, Αποκάλυψε, Κατάστρεψε και Ανάστησε»

Στην τονική σκέψη αυτής της συνδιάσκεψης υπάρχει μια μουσική ποιότητα και μια τονικότητα πρώτης ακτίνας. Το ίδιο μπορεί να ειπωθεί και για τα έργα του φιλοσόφου Φρίντριχ Νίτσε. Στα τελευταία δημιουργικά χρόνια της ζωής του, ο Νίτσε έγραψε το βιβλίο «Το λυκόφως των ειδώλων» (Götzen-Dämmerung). Ο υπότιτλος αυτού του βιβλίου είναι «Πώς να φιλοσοφήσουμε με ένα σφυρί».

Βάσει της λυρικής δύναμης στην επιχειρηματολογία του Νίτσε, άνετα μπορεί να θεωρήσει κάποιος ότι αναφέρεται σε μια βαριοπούλα. Όμως, στον Νίτσε, η αλληγορία του σφυριού θα πρέπει να γίνει κατανοητή μάλλον ως ένα διαπασών, που λειτουργεί ως αντηχείο εννοιών, ιδεών ή προσφιλών νοημάτων, γνωστά ως είδωλα. Στην κρούση αυτού του σφυριού, αντηχεί το πραγματικό περιεχόμενο ή η κενότητα των ιδεών. Θα μπορούσαμε να το αποκαλέσουμε σφυρί της ενόρασης. Οι αποκρυσταλλωμένες ιδέες ή σκεπτομορφές, των οποίων η

χρησιμότητα έχει παρέλθει, εκπέμπουν έναν δυσαρμονικό τόνο, που σημαίνει ότι πρέπει να εγκαταλειφθούν και να καταστραφούν.

Ποιές είναι οι ιδέες που πρέπει να εγκαταλειφθούν; Θα έλεγα ότι αυτό αφορά την οποιαδήποτε ιδέα, που έγινε δογματική, αποκρυσταλλώθηκε και εκπλήρωσε τον σκοπό της.

Συνέπειες αυτού του κανόνα για την Σχολή Αρκέην:

Για εμάς στην Σχολή Αρκέην, το διαπασών της ενόρασης θα πρέπει επίσης να εφαρμόζεται στις ιδέες του Θιβετανού, όπως ο ίδιος τόνισε (αλλά και ο Βούδας). Η νοητική ζωή του ομίλου της Σχολής Αρκέην, πρέπει να είναι δυναμική, διαρκώς ανανεωνόμενη και πλήρης ζωτικότητας, και το σφυρί της ενόρασης πρέπει να εφαρμόζεται σε όλες τις ιδέες και θεμελιώδεις έννοιες. Με τον τρόπο αυτό, το σφυρί της ενόρασης είναι το κέντρο βάρους γύρω από το οποία εξελίσσεται ο ομαδικός νους.

Γνώρισε, Έκφρασε, Αποκάλυψε, Κατάστρεψε και Ανάστησε.

Υπάρχει μία κυκλική και διαρκής ποιότητα σε αυτή την αλληλουχία, υποδεικνύοντας την σπειροειδή κίνηση στην εξέλιξη της συνείδησης. Διαδοχικά, ο κάθε αξεπέραστος δακτύλιος διευρύνεται, συνοψίζεται, εκφράζεται, αποδεικνύεται ακατάλληλος και εγκαταλείπεται για να αντικατασταθεί από καλύτερους φορείς. Κατ' αυτό τον τρόπο προοδεύει η κυκλική εξέλιξη της ομαδικής συνείδησης.

Συνέπειες αυτού του κανόνα για το δυτικό συλλογικό νου:

Για τον δυτικό συλλογικό νου, με την χαρακτηριστική του στη σημερινή εποχή αναζήτηση νοήματος στον απόηχο του μεταμοντερνισμού, χαμένος όπως είναι στον υλιστικό αναγωγισμό, η πρόκληση αυτή τη στιγμή είναι να ανταπεξέλθει στην διπλή ή δυαδική λειτουργία του ορθολογικού νου. Συχνά, αναφέρεται ο φιλόσοφος Ντεκάρτ όταν τίθεται θέμα δυαδικότητας. Σ' αυτόν αποδίδεται η πλέον ευφράδης διατύπωση των βάσεων για την εποχή της επικράτησης της ορθολογικής σκέψης και του ατομικού συλλογισμού, με την φράση «Cogito, ergo sum», ή «Σκέφτομαι άρα υπάρχω». Όμως η δυαδική λειτουργία της ορθολογικής νοημοσύνης δεν προέρχεται από αυτόν τον φιλόσοφο του 17^{ου} αιώνα. Αποτελεί την βασική λειτουργία της ορθολογικής διάνοιας.

Στην ιστορία της φιλοσοφίας, θα πρέπει να ανατρέξουμε τουλάχιστον στον ιδεαλισμό του Πλάτωνα, καθώς από εκεί κυρίως εξελίχθηκε η δυαδικότητα, χαρακτηριστική στον Άγιο Αυγουστίνο και άλλους ιδρυτές των Χριστιανικών πρότυπων σκέψης, που τόσο πολύ επηρέασαν την Δυτική νοοτροπία. Είναι ακριβώς αυτές οι έννοιες ή «είδωλα» που αντιστρατεύεται ο Νίτσε σε σχέση με τη **Μία Ζωή**. Ο ίδιος ο

νους δεν μπορεί να απαλλάξει τη διάνοιά μας από την συνταύτιση με ξεπερασμένες ιδέες. Η αλήθεια που βασίζεται στην ενόραση περιβάλλεται από μια αύρα ζωντάνιας, εντελώς διαφορετική από την αναλυτικο-συνθετική λειτουργία του ορθολογικού νου.

Όπως το διατύπωσε ο Νίτσε:

«Δυσπιστώ απέναντι σε όλους τους συστηματοποιητές και τους αποφεύγω. Η θέληση για σύστημα είναι έλλειψη ακεραιότητας», έγραψε στο βιβλίο του *Το Λυκόφως των Ειδώλων*

Ο Νίτσε τάσσεται υπέρ της ρέουσας, δημιουργικά εκφραστικής Ζωής, της Διονυσιακής Ζωτικής δύναμης, ή της Μίας ζωής, που βασιλεύει ελεύθερη, απαλλαγμένη από περιοριστικά δεσμά και δυαδικότητες που παράγονται από τον αναλυτικό, ορθολογικό νου. Θα λέγαμε ότι ο Νίτσε δείχνει προς την ενόραση, ως μέσον απεμπλοκής από το νου. Η ουσία της ώθησης έγκειται στην ανάγκη να μετακινηθούμε από τον νου, που αντιλαμβανόμαστε ως νοημοσύνη σε αντίθεση με τη σάρκα, και να περάσουμε στο νου που βιώνεται ως παλλόμενη καρδιά στο νου...

Οι ιδέες αυτές μπορεί να φαίνονται εξαιρετικά αφηρημένες. Ωστόσο, ένας σπόρος πιο πρακτικής εφαρμογής της νέας φιλοσοφίας μπορεί να βρεθεί στον Δανό στοχαστή Knud Ejler Løgstrup. Ο Løgstrup θέλησε να διερευνήσει τη στάση έναντι των άλλων ανθρώπων που πρεσβεύουν οι διδασκαλίες της Καινής Διαθήκης και πώς οι στάσεις αυτές μπορούν πάντοτε να βρεθούν στην καθημερινή ζωή. Συνδυάζοντας στοιχεία φαινομενολογίας, ηθικής και θεολογίας, ο Løgstrup διαφώτισε μία θεμελιώδη ηθική απαίτηση που υπάρχει πάντα και είναι ήδη ενσωματωμένη στη ζωή μας με άλλους ανθρώπους.

«Η εμπιστοσύνη δεν είναι δικό μας δημιούργημα – μας δόθηκε. Η ζωή μας είναι έτσι διαμορφωμένη που δεν μπορούμε να τη βιώσουμε παρά μόνο όταν ένας άνθρωπος ανοίγεται σε έναν άλλο άνθρωπο και (εναπο)θέτει τον εαυτό του στα χέρια αυτού του ανθρώπου είτε δείχνοντας είτε ζητώντας εμπιστοσύνη. Με την ίδια μας τη στάση απέναντι σε κάποιον, συνδιαμορφώνουμε τον κόσμο αυτού του ανθρώπου. Σ' αυτό βρίσκεται η άγχη ανάγκη να φροντίζουμε για τη ζωή την οποία εμπιστεύτηκαν στα χέρια μας». K.E. Løgstrup in *The Ethical Demand*

Αυτή η ανάγκη προβάλλει από ένα θεμελιώδες φαινομενολογικό επίπεδο – Σ' αυτό καθαυτό το επίπεδο της ύπαρξης-μας-στον-κόσμο βρισκόμαστε συνεχώς ο καθείς στο έλεος του έτερου. Με εσωτερικούς όρους, η ανάγκη εγείρεται από την Εσωτερική Φωνή μας, η οποία είναι πάντα **εδώ**. Η απαίτηση να παρέχεται αυθόρμητα η ορθή ανταπόκριση στην πραγματική ανάγκη είναι μια όψη του πνεύματος σε δράση. Ο Πατάντζαλι το περιγράφει ως ένα ανώτερο *siddhi*, μια ανθοφορία στην εκπαίδευση για μαθητεία.

Αυτό σημαίνει σκέψη στην καρδιά.

Η αμεσότητα της εμπιστοσύνης είναι θεμελιώδης για να υπάρξουμε με τους άλλους στον κόσμο. Υπάρχουμε, και ως εκ τούτου εμπιστευόμαστε. Και από αυτή την εμπιστοσύνη προκύπτει η απαίτηση να ανταποκριθούμε για να υπηρετήσουμε την πραγματική ανάγκη.

Όπως αναφέρει ο Θιβετανός:

«Η υπηρεσία είναι μια εκδήλωση ζωής. Είναι ψυχική παρόρμηση...».

Πραγματεία επί των Επτά Ακτίνων, Τομ. II

Ας επιστρέψουμε στη τονική σκέψη της συνδιάσκεψης: *«Ας εμπνεύσουν την Ομαδική Ζωή οι Κανόνες για Μύηση: Γνώρισε, Έκφρασε, Αποκάλυψε, Κατάστρεψε και Ανάστησε».* Αυτή αφορά στην ζωή και την εξέλιξη του ομαδικού νου, με την έννοια της τσίττα. Τσίττα είναι μια λέξη στα σανσκριτικά που χρησιμοποιείται από τον Παντάντζαλι και μεταφράστηκε από τον Θιβετανό για να υποδείξει «το νοητικό υλικό». Μια άλλη μετάφραση της λέξης Τσίττα στα Αγγλικά είναι: «*νους, εννοούμενος ως καρδιά*». Όμως τί σημαίνει «*νους με την έννοια καρδιάς*» και πώς αυτό μπορεί να γίνει η σπορά μιας νέας φιλοσοφίας;

Με βάση την Βουδιστική ψυχολογία, μπορούμε να πούμε ότι ο «*νους ως καρδιά*» έχει τρεις όψεις:

Απάρνηση, Νοητική διαύγεια και Στοργική καλοσύνη.

1. *Απάρνηση*

Η απάρνηση ή η απαλλαγή από προσκολλήσεις και αποστροφές αποτελεί προαπαιτούμενο για την επικέντρωση της συνείδησης στο νου ως καρδιά.

Σε ένα γνωστό πείραμα του 1973, που αργότερα ονομάστηκε «Η μελέτη του καλού Σαμαρείτη», δύο ερευνητές ψυχολογίας επέλεξαν τυχαία ανάμεσα σε σπουδαστές σεμιναρίων. Οι ερευνητές διαφοροποίησαν τον βαθμό του επειγόντος προτού στείλουν τους σπουδαστές να διασχίσουν περπατώντας τον χώρο της πανεπιστημιούπολης από τη μία άκρη στην άλλη. Στη μία ομάδα ειπώθηκε ότι είχαν αργήσει για την παρουσίαση μιας ομιλίας στην άλλη άκρη της πανεπιστημιούπολης, ενώ στην άλλη ομάδα είπαν ότι υπήρχε αρκετός χρόνος για να φτάσουν ως την άλλη πλευρά της πανεπιστημιούπολης και να δώσουν την ομιλία τους. Εν τω μεταξύ, καθ' οδόν προς την πανεπιστημιούπολη, οι ερευνητές είχαν βάλει έναν ηθοποιό να περιπλανιέται σε κάποιο δρομάκι, παριστάνοντας κάποιον που βρίσκεται σε κίνδυνο και χρειάζεται βοήθεια.

Η διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών του σεμιναρίου, ήταν αξιοσημείωτη.

Η ομάδα που είχε την εντύπωση ότι έπρεπε να βιαστούν, ήταν λιγότερο πιθανό να σταματήσουν για να προσφέρουν τη βοήθειά τους, σε αντίθεση με την ομάδα στην οποία ειπώθηκε ότι είχε άπλετο χρόνο. Αυτό απεικονίζει την επίπτωση της προσκόλλησης και της στενότητας του νου. Δίνοντας έμφαση στο επείγον, η νοητική προσκόλληση εκείνων που βιάζονταν να φτάσουν κάπου μεγάλωνε και ο νους τους περιοριζόταν στο καθήκον να φτάσουν έγκαιρα στην άλλη άκρη της πανεπιστημιούπολης.

Εκείνοι, αντίθετα, που πίστευαν ότι τους είχε δοθεί άφθονος χρόνος, ήταν πιο ανοιχτόμυαλοι. Περισσότεροι από τους σπουδαστές αυτούς πρόσεξαν τον άνθρωπο που κινδύνευε και σταμάτησαν για να προσφέρουν τη βοήθειά τους. Επομένως, νοητική απάρνηση σημαίνει αποσπασμένος νους. Με όρους Δυτικής ψυχολογίας, αυτός είναι ένα λιγότερο νευρωτικός νους. Ο απάρνηση, σε απλούς πρακτικούς όρους, επιτυγχάνεται με τη γαλήνη.

Θα πρέπει επίσης να απαρνηθούμε την επιθυμία να έχουμε συγκεκριμένα αποτελέσματα και να καταστρώνουμε σχέδια για άλλους. Πολύ περισσότερο, θα πρέπει να απαρνούμαστε συνεχώς τις ιδέες μας, συμπεριλαμβανομένων στερεότυπων απόψεων ότι εμείς έχουμε δίκιο κι ότι μπορούμε να βοηθήσουμε τους άλλους να εφαρμόσουν την απάρνηση, εάν υιοθετήσουν τις δικές μας ιδέες.

2. *Νοητική Διαύγεια (Σουνιάτα)*

Σουνιάτα, ή κενότητα, είναι ένα από τα πιο δύσκολα και παρεξηγημένα στοιχεία στην Δυτική αντίληψη για τον Βουδισμό.

Σαν εσωτεριστές, θα λέγαμε ότι νοητική διαύγεια είναι απλά η *Φωνή της Σιγής*, που μπορεί να βιωθεί όταν η σίττα, το νοητικό υλικό, ηρεμεί. Είναι η διεύρυνση του νου όταν βρίσκεται στο υψηλό σημείο της ενατένισης. Ο νους ως καρδιά μένει σιωπηλός και σ' αυτή τη σιωπή βρίσκεται η *Φωνή της Σιγής*.

Η Φωνή της Σιγής, ακούγεται ασφαλώς σαν ένα παράδοξο.

Και πρέπει να είναι έτσι, γιατί στο νου ως καρδιά, υπερβαίνουμε τον λογισμό. Μπορούμε μόνο να προσεγγίσουμε αυτήν την κατάσταση με τη γλώσσα της παραδοξότητας μέσα από διδασκαλίες όπως τα Κοάν Ζεν. Ή, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον συμβολισμό. Η νοητική διαύγεια ή Σουνιάτα δεν μπορεί να διδαχθεί ή να εξηγηθεί, μπορεί μόνο να υποδειχθεί. Πρέπει να βιωθεί μέσω πρακτικής εξάσκησης.

Αν και δύσκολο, γίνεται κατορθωτό μόνο όταν συνειδητοποιήσουμε ως βιωματικό γεγονός την αλήθεια της μη δυαδικότητας, εκφρασμένης ως «Εγώ είμαι ΕΚΕΙΝΟ και ΕΚΕΙΝΟ είμαι εγώ» (ή: «Εμείς είμαστε ΕΚΕΙΝΟ και ΕΚΕΙΝΟ είμαστε εμείς», όπου μπορούμε να ξεριζώσουμε εκ βάθρων την τάση προς την χωριστικότητα).

3. *Στοργική καλοσύνη*. Ζωή εκφρασμένη ως συμπονετική αγάπη. Ή Μπόντι-Τσίττα στα σανσκριτικά.

Ένας συμπονετικός και αγαθός νους υπάρχει **εδώ**, καθώς και η παρουσία του με ένα άλλο ζωντανό ον. Ανοιχτός, περιεκτικός, δεκτικός, συμπονετικός, σε εγρήγορση και ανταποκρινόμενος στην πραγματική άμεση ανάγκη του συνανθρώπου. Ένας νους με αγάπη και καλοσύνη είναι, επίσης, ένας υγιής νους. Όταν είμαστε ανοιχτοί και ενδιαφερόμαστε για την ευτυχία του άλλου, οδηγούμαστε στην χαρά. Κατά κάποιον τρόπο, ένας νους αγάπης και καλοσύνη, είναι ο μόνος υγιής νους.

Με την αγάπη και καλοσύνη του νου παράγεται άμεση και ορθή ανταπόκριση στην πραγματική ανάγκη. Η ανταπόκριση αυτή προκαλείται αυθόρμητα όταν συναντώντας κάποιον η άμεση αντίδρασή μας είναι: «πώς μπορώ να βοηθήσω»;

Όταν επεκτείνουμε αυτή την απρόσωπη αγάπη και την ενορατική ορθή ανταπόκριση στην αληθινή ανάγκη προς άπαντες, γινόμαστε Ένα με όλα τα όντα. Οι μέθοδοι είναι αγάπη και συνταύτιση και ο φορέας ή το όχημα είναι η συνείδηση.

Η νέα πρόταση είναι:

«Αγαπούμε, άρα είμαστε Ένα»

ή

«Αγαπούμε, άρα υπάρχουμε»

«Όταν η αγάπη που είναι μέσα μας βιώνεται αληθινά απρόσωπα και κατευθύνεται προς όλους και όχι σε λιγιστούς, τότε αυτή η αγάπη συγχωνεύεται με την αγάπη που αποτελεί τη δομή του σύμπαντός μας. Αγάπη είναι η ενέργεια που συγχωνεύει τα πάντα σε ένα σύνολο. Όταν η αγάπη είναι απρόσωπη και ανεπιτήδευτη, ο αγαπών και η αγάπη του προς τον αγαπώμενο, καθίσταται η ενέργεια της αγάπης, μαζί και του Θεού». Gian Kumar, Πνευματική Δύναμη: Το Προσωπείο του Απόλυτου - Τόμ. 2.

Η φιλοσοφική καρδιά: Σημάδια ότι οδεύουμε σε μια εποχή βασισμένη σ' αυτή τη νέα πρόταση

Τα τελευταία χρόνια, η πρακτική της ενσυνειδητότητας έχει εξαπλωθεί στη Δύση. Εκτός από περιορισμένης κλίμακας φαινόμενο, η εκπαίδευση στην ενσυνειδητότητα μπορεί να βρεθεί σε παιδικούς σταθμούς, σωφρονιστικά ιδρύματα, τηλεφωνικές εφαρμογές και σχολές επιχειρήσεων. Στην καθιερωμένη ψυχοθεραπεία, έχουμε τώρα τη γνωσιακή θεραπεία (cognitive therapy) τρίτης γενιάς, η οποία εφαρμόζει την πρακτική της ενσυνειδητότητας ως βασικό παράγοντα στη θεραπεία διαταραχών όπως το άγχος και η κατάθλιψη.

Αυτό αποτελεί μια θετική εξέλιξη σε συμφωνία με το εξελικτικό Σχέδιο. Η πρακτική της ενσυνειδητότητας με την σκόπιμη επικέντρωσή της στο παρόν, συνιστά ένα βήμα για την ευθυγράμμιση με το νου ως καρδιά. Συνοπτικά, η νέα φιλοσοφία του νου ως καρδιά θα καθορίζεται από την ανοιχτή στάση. Αυτό απαιτεί την απάρνηση και μια επαναξιολόγηση των αξιών της ζωής μας.

Η προτεινόμενη κατευθυντήρια θα είναι:

«Αγαπούμε, άρα υπάρχουμε.»

*****